

Vuosikirjanumero KHO 2018:112
Antopäivä 17.8.2018
Taltionumero 3774
Diaarinumero 173/1/17
ECLI:FI:KHO:2018:112

Tietosuoja – Henkilötieto – Hakupalvelu – Henkilön nimellä tehtävä haku – Tarpeeton henkilötieto – Terveystietoa koskeva tieto – Henkirikos – Oikeus tulla unohdetuksi – Rekisterinpitäjä – Hakutulosten poistaminen – Yksityiselämän suoja – Sananvapaus – Intressipunninta

Tietosuojavaluutettu oli määrännyt rekisterinpitäjän Google Inc.:n poistamaan tietyt kaksi url-hakutulosta kaikista niistä Google Search -hakutuloksista, jotka tulivat saataville hakutulosten poistamista vaatineen henkilön (hakija) nimellä tehtävien hakujen myötä. Toinen hakutuloslinkki ohjautui internetin keskustelupalstalle, josta ilmeni hakijan nimi, hänellä todettu oireyhtymä, hänen saamansa murhatuomio pituuksineen sekä se seikka, että hän oli ollut mielentilatutkimuksessa, jossa hänet oli todettu alentuneesti syyntakeiseksi. Toinen hakutuloslinkki ohjautui uutis- ja mediasisältöpalveluun, jossa oli mainittu hakijan nimi, murhatuomion pituus sekä se seikka, että tuomio oli annettu alentuneesti syyntakeisena.

Asiassa oli arvioitavana, olivatko url-hakutulokset henkilötietolaissa tarkoitetulla tavalla tarpeettomia henkilötietoja rekisterinpitäjän suorittaman henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta ja oliko ne voitu määrätä poistettaviksi.

Oikeuteen tulla unohdetuksi liittyvässä Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiossa C-131/12 on katsottu, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa tarkoitetut rekisteröidyn oikeudet syrjäyttävät lähtökohtaisesti suurella yleisöllä olevan intressin saada rekisteröidyn henkilötietoja hänen nimellään tehtävän haun perusteella. Näiden oikeuksien ja intressien välillä on kuitenkin pyrittävä löytämään oikeudenmukainen tasapaino, joka voi riippua kysymyksessä olevien tietojen luonteesta ja niiden arkaluonteisuudesta rekisteröidyn yksityiselämän kannalta sekä yleisöllä olevasta intressistä saada kyseiset tiedot käyttöönsä. Jälkimmäinen intressi voi olla erilainen muun muassa kysymyksessä olevalla henkilöllä julkisuudessa olevan aseman perusteella.

Hakija oli tuomittu alentuneesti syyntakeisena tehdystä murhasta kymmenen vuoden ja kuuden kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen. Rikos oli erittäin vakava ja sen voitiin sen laatu huomioon ottaen katsoa tapahtuneen tietosuojavaluutetun päätöksen antamisajankohtaan nähden verraten äskettäin. Vaikka rikollista tekoa ja rangaistusta koskevat tiedot sinänsä olivatkin henkilötietolaissa tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, hakijalla oli edellä kuvatuissa olosuhteissa henkirikoksen tekemisen vuoksi katsottava olleen unionin tuomioistuimen tuomiossa C-131/12 tarkoitettu yksityiselämän suojan ja sananvapauden välisen intressipunninnan kannalta merkityksellinen asema julkisuudessa.

Intressipunninnassa oli toisaalta otettava huomioon, että poistettaviksi määrättyjen hakutulosten välityksin saatavat tiedot hakijan terveyden- ja mielentilasta olivat yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluvia, henkilötietolaissa tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja. Samoin punninnan kannalta oli merkityksellistä, että hakutuloksissa tarkoitetut internet-sivustot olivat hakukoneen avulla löydettävissä muutoinkin kuin juuri hakijan nimellä tehtävän haun perusteella. Hakutulosten poistamisen ei voitu arvioida muutoinkaan juurikaan rajoittavan yleisön tosiasiallista mahdollisuutta yhteiskunnalliseen keskusteluun tai muutakaan sananvapauden käyttämistä.

Edellä kuvatuissa olosuhteissa yleisön intressi saada hakijan terveyden- ja mielentilaa koskevat arkaluonteiset tiedot ei syrjäyttänyt hänen oikeuttaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Hakutulokset oli voitu määrätä poistettaviksi.

Euroopan unionin perusoikeuskirja 7, 8 ja 11 artikla

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus 8 ja 10 artikla

Direktiivi 95/46/EY 6 artikla 1 kohta c ja d alakohta sekä 7 artikla f alakohta

Suomen perustuslaki 10 § 1 momentti ja 12 § 1 momentti

Henkilötietolaki 1 §, 4 §, 5 §, 9 § 1 momentti, 11 §, 29 § 1 momentti ja 40 § 2 momentti

C-131/12 Google Spain SL ja Google Inc. v. Agencia de Protección de Datos (AEPD) ja Mario Costeja González

KKO 2005:136

Päätös, josta valitetaan

Helsingin hallinto-oikeus 8.12.2016 nro 16/1028/5

Asian aikaisempi käsittely

A (jäljempänä hakija) on 7.5.2015 päivätyssä ja tietosuojavaltuutetun toimistoon 11.5.2015 saapuneessa hakemuksessa vaatinut, että häntä koskevat neljä url-hakutulosta poistetaan Google Search -palvelusta.

Tietosuojavaltuutettu on esittänyt Google Finland Oy:lle ja Google Inc.:lle 1.7.2015 selvityspyynnön, joka on kohdistettu url-hakutuloksiin numerot 1 ja 3, koska kahta muuta url-osoitetta ei löydetty enää hakutuloksista hakijan nimellä tehdyssä haussa.

Google Inc. on ilmoittanut 22.7.2015 antamassaan vastauksessa, ettei se poista selvityspyynnön kohteena olevia kahta url-hakutuloslinkkiä.

Tietosuojavaltuutettu on päätöksellään 3.12.2015 hyväksynyt hakijan vaatimuksen kahden url-hakutuloksen (numerot 1 ja 3) osalta ja määrännyt rekisterinpitäjän poistamaan nämä hakutulokset kaikista niistä Google Search -hakutuloksista, jotka tulevat saataville hakijan nimellä tehtävien hakujen myötä.

Tietosuojavaltuutettu on arvioinut ja ratkaissut hakijan vireille saattaman asian henkilötietolain perusteella sekä ottanut asiaa ratkaistessaan huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen tuomion C-131/12 ja EU:n tietosuojavaltuutettujen WP29-työryhmän siitä 26.11.2014 antaman tulkintaohjeen ”Guidelines on the implementation of the Court of Justice of the European Union judgment on 'Google Spain and Inc. v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González' C-131/12”.

Tietosuojavaltuutetun päätöksen perusteluina on lausuttu muun ohella seuraavaa:

Url-hakutulokset kuvaavat hakijan tekemää henkirikosta ja hänen siitä saamansa vankeusrangaistusta sekä sitä, että hänen terveydentilansa on poikkeava rikosoikeudellisen vastuun arvioimisen kannalta. Lisäksi ensimmäisen hakutuloslinkin kautta on saatavissa nimenomaisesti tieto hakijalla todetusta sairaudesta.

Rekisterinpitäjä on tietosuojavaltuutetulle antamassaan vastauksessa 22.7.2015 tarkastellut asiaa ensimmäisestä näkökulmasta eli sen kannalta, että url-hakutulokset antavat suurelle yleisölle tietoa henkirikoksesta, johon hakija on syyllistynyt ja rangaistuksesta, jonka hän on siitä saanut. Rekisterinpitäjä kertoo tehneensä asiassa intressipunnintaa hakijan ja suuren yleisön oikeuksien välillä. Rekisterinpitäjä kertoo uskovansa, että laajalla yleisöllä on voimakas legitiimi intressi saada rikosta koskeva tieto yleisen ja henkilökohtaisen turvallisuuden varmistamiseksi. Tämä suuren yleisön intressi on painanut rekisterinpitäjän

tekemässä punninnassa enemmän kuin hakijan perusoikeus yksityisyyteen. Rikoksen vakavuus ja väkivaltaisuus sekä tuomion viimeaikaisuus huomioiden rekisterinpitäjän näkemys on, että tiedon pitämisellä laajan yleisön saatavilla on legitiimi intressi direktiivin 95/46/EY 7 artiklan f alakohdan mukaisesti.

Vakavaan rikokseen syylistymistä koskevien näkökohtien osalta rekisterinpitäjän tekemä arviointi edustaa monelta osin samoja yleisnäkemyksiä, joita sekä tietosuojavaltuutetulla että EU:n tietosuojavaltuutettujen muodostamalla WP29-työryhmällä on rikoksiin liittyvien hakutulosten poistamisesta. WP29-työryhmä linjaa tuomiota C-131/12 koskevassa tulkintaohjeessaan muun muassa niin, että tietosuojaviranomaisen tulisi suhtautua pidättyväisemmin sellaisten hakutulosten poistamiseen, jotka kertovat äskettäin tapahtuneista vakavista rikoksista, kun taas poistamiseen voidaan helpommin päätyä sellaisten hakutulosten kohdalla, jotka kertovat kauan sitten tapahtuneista vähäisemmistä rikoksista.

Lisäksi WP29-työryhmä linjaa tulkintaohjeessaan rikokseen syylistymistä koskevien tietojen osalta, että jäsenmaissa voi olla kansallista erityislainsäädäntöä, jossa määritellään tällaisten tietojen saatavuuden ajallista ulottuvuutta. Ohjeen mukaan kansalliset tietosuojaviranomaiset voivat ottaa rikoksiin liittyvien hakutulosten poistamistarvetta arvioidessaan huomioon ne relevantit kansalliset periaatteet ja lähestymistavat, joita tällaisten tietojen käsittelyyn yleisesti ottaen liittyy. Suomen kohdalla tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että asiaa voidaan peilata muun muassa niihin säilyttämisaikoihin, joita rikosrekisteriin talletetuille merkinnöille on säädetty rikosrekisterilaissa.

Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan hakijan asiaa on kuitenkin arvioitava vielä laajemmin kuin mitä rekisterinpitäjä on tehnyt. Asiassa on huomattava, että hakijan tekemä henkikirikos ja siitä saatu tuomio, josta kyseiset url-hakutulokset kertovat, on vain yksi tietotyyppi, jota kyseisten url-hakutulosten saatavilla pito tarjoaa hakijasta kaikille muille internetin käyttäjille eli niin sanotulle suurelle yleisölle. Tarkastelun rajaaminen vain rikoksen ja siitä saadun tuomion näkökulmaan on liian suppea lähestymistapa asiaan.

Koska kyseiset hakutulokset kertovat myös hakijan terveydentilan poikkeavuudesta rikosoikeudellisen vastuun arvioimisen kannalta sekä hänen sairaudestaan ja sen laadusta, asiassa on arvioitava, ovatko tällaiset henkilötiedot virheellisiä, tarpeettomia, puutteellisia tai vanhentuneita henkilötietoja rekisterinpitäjän suorittaman henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta.

Tietosuojavaltuutetun tiedossa ei ole seikkoja, joiden vuoksi hän voisi katsoa, että hakijan terveydentilan poikkeavuutta ja hänen sairastamaansa Aspergerin oireyhtymää koskevat tiedot olisivat jollain tavoin todenvastaisia tai paikkaansa pitämättömiä eli siten virheellisiä, puutteellisia tai vanhentuneita henkilötietoja. Laatukriteeristön osalta pitää kuitenkin arvioida myös kysymystä siitä, ovat kyseiset henkilötiedot tarpeettomia rekisterinpitäjän suorittaman henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta.

Ottaen huomioon Google Search -hakupalvelun tarkoituksen ja roolin tiedonjakelijana, henkilötietolain 9 §:n 1 momentin ja 29 §:n 1 momentin mukaisessa tarpeellisuuden/tarpeettomuuden arvioinnissa on huomioitava, onko muilla internetin käyttäjillä eli niin sanotulla suurella yleisöllä oikeutettu tarve saada internetin hakukoneen kautta tietoa hakijan terveydentilan poikkeavuudesta ja hänen sairastamastaan Aspergerin oireyhtymästä. Koska olemassa ei ole erityislainsäädäntöä, joka linjaisi tarpeellisuutta nimenomaisesti internetin hakukoneen kohdalla, asiaan voidaan hakea johdantoa yleisesti lainsäädännöstä ja siitä, miten tällaisten tietojen saatavuutta on linjattu suomalaisessa yhteiskunnassa.

Jos asiaa tarkastellaan lainsäädännön näkökulmasta, esimerkiksi terveydentilaa/sairautta koskevat tiedot on säädetty useissa eri laeissa salassa pidettäviksi. Jos asiaa tarkastellaan tiedotusvälineiden näkökulmasta, huomioitavaksi tulevat Suomen Journalistiliiton laatimat Journalistin ohjeet ja Julkisen sanan neuvoston lausumat. Voidaan tehdä se johtopäätös, että suuren yleisön oikeus saada tietoa yksittäisen henkilön

terveydentilasta/sairaudesta on yleisesti ottaen joko täysin poissuljettu tai hyvin rajallinen. Yhtä lailla voidaan todeta, että yhteiskunnassa ei ole yleisesti nähty tarvetta pitää tällaisia tietoja kaikkien saatavilla.

WP29-työryhmä linjaa tulkintaohjeessaan, että arkaluonteisten tietojen käsittelyllä on pääsääntöisesti suurempi vaikutus henkilön yksityiselämään kuin ei-arkaluonteisilla tiedoilla. Tulkintaohjeen mukaan tietosuojaviranomaiset puuttuvat herkemmin sellaisten hakutulosten tarjoamiseen, jotka paljastavat arkaluonteista tietoa muille internetin käyttäjille eli suurelle yleisölle.

Tietosuojavaltuutetun tiedossa ei ole seikkoja, joiden perusteella hän voisi katsoa kaikesta edellä olevasta huolimatta, että internetin hakupalvelua tarjoavalla rekisterinpitäjällä olisi asiallinen peruste ja tarve tarjota hakijan nimellä saaduissa Google Search -hakutuloksissa nyt puheena olevaa kahta url-hakutulosta, jotka kertovat hakijan terveydentilan poikkeavuudesta sekä toinen myös hänen sairastamastaan Aspergerin oireyhtymästä.

Tietosuojavaltuutettu on päättänyt intressipunninnassa ja asian kokonaisharkinnassa siihen lopputulokseen, että kyseiset kaksi url-hakutulosta ovat henkilötietolain 9 §:ssä ja 29 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tarpeettomia henkilötietoja rekisterinpitäjän suorittaman henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta arvioituna. Rekisterinpitäjällä on henkilötietolain 9 §:ssä ja 29 §:n 1 momentissa säädetyn johdosta velvollisuus poistaa kyseiset kaksi url-osoitetta kaikista niistä Google Search -hakutuloksista, jotka tulevat saataville hakijan nimellä tehdyn haun myötä.

Tietosuojavaltuutettu on edellä todetun vuoksi katsonut tarpeelliseksi antaa rekisterinpitäjälle henkilötietolain 40 §:n 2 momentissa tarkoitetun määräyksen kyseisten henkilötietojen korjaamisesta eli poistamisesta.

Tietosuojavaltuutetun päätöksessä on sovellettuina lainkohtina mainittu henkilötietolain 2, 3, 6, 8, 9, 29 ja 40 §.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Helsingin hallinto-oikeus on valituksenalaisella päätöksellään hylännyt Google Inc.:n ja Google Finland Oy:n valituksen tietosuojavaltuutetun päätöksestä.

Hallinto-oikeuden päätöksen perusteluina on lausuttu seuraavaa:

Sovellettavat säännökset

Suomen perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Suomen perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

Henkilötietolain 1 §:n mukaan tämän lain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista.

Henkilötietolain 4 §:n 1 momentin mukaan tätä lakia sovelletaan sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jossa rekisterinpitäjän toimipaikka on Suomen alueella tai muutoin Suomen oikeudenkäytön piirissä. Pykälän 2 momentin mukaan tätä lakia sovelletaan myös silloin, kun rekisterinpitäjällä ei ole toimipaikkaa

Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella, mutta rekisterinpitäjä käyttää henkilötietojen käsittelyssä Suomessa sijaitsevia laitteita muuhunkin tarkoitukseen kuin vain tietojen siirtoon tämän alueen kautta. Rekisterinpitäjän on tällöin nimettävä Suomessa oleva edustaja.

Henkilötietolain 5 §:n mukaan rekisterinpitäjän tulee käsitellä henkilötietoja laillisesti, noudattaa huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä toimia muutoinkin niin, ettei rekisteröidyn yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojan turvaavia perusoikeuksia rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta. Sama velvollisuus on sillä, joka itsenäisenä elinkeinon- tai toiminnanharjoittajana toimii rekisterinpitäjän lukuun.

Henkilötietolain 9 §:n 1 momentin mukaan käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia (tarpeellisuusvaatimus).

Henkilötietolain 29 §:n 1 momentin mukaan rekisterinpitäjän on ilman aiheutonta viivytystä oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta oikaistava, poistettava tai täydennettävä rekisterissä oleva, käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto. Rekisterinpitäjän on myös estettävä tällaisen tiedon leviäminen, jos tieto voi vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen oikeuksiaan.

Henkilötietolain 40 §:n 2 momentin mukaan tietosuojavaltuutetun on ratkaistava asia, jonka rekisteröity on saattanut 28 ja 29 §:n nojalla hänen käsiteltäväkseen. Tietosuojavaltuutettu voi antaa rekisterinpitäjälle määräyksen rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta tai tiedon korjaamisesta.

Unionin lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö

Euroopan parlamentin ja neuvoston yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun direktiivin (95/46/EY, jäljempänä tietosuojadirektiivi) 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että henkilötiedot ovat asianmukaisia, olennaisia eivätkä liian laajoja siihen tarkoitukseen, mihin ne on kerätty ja missä niitä myöhemmin käsitellään. Saman artiklan d alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että henkilötiedot ovat täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä; on tehtävä kaikki mahdollinen sen varmistamiseksi, että niihin tarkoituksiin nähden virheelliset tai puutteelliset tiedot, joita varten tiedot kerättiin tai joissa niitä myöhemmin käsitellään, poistetaan tai oikaistaan.

Euroopan unionin tuomioistuin (jäljempänä EUT) on sananvapautta ja yksityisyyden suojaa koskevassa asiassa C-131/12 linjannut henkilötietoina pidettävien url-hakutulosten poistamista internetin hakukoneesta ja katsonut, että hakukoneen ylläpitäjä on tietosuojadirektiivissä tarkoitettu rekisterinpitäjä. Tuomiossa todetaan, että henkilötietojen käsittely, jonka hakukoneen ylläpitäjä suorittaa, on omiaan vaikuttamaan merkittävästi yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskeviin perusoikeuksiin, kun haku kyseisen koneen avulla suoritetaan luonnollisen henkilön nimellä, koska mainitun käsittelyn johdosta kaikki internetin käyttäjät voivat saada hakutulosten luettelossa sellaisen jäsennellyn katsauksen kyseistä henkilöä koskevista internetistä löydettävistä tiedoista, jotka liittyvät potentiaalisesti useisiin eri seikkoihin hänen yksityiselämästään ja joita ei ilman mainittua hakukonetta olisi voitu tai ne olisi pelkästään hyvin hankalasti voitu yhdistää toisiinsa, ja laatia siis kutakuinkin yksityiskohtaisen profiilin kyseessä olevasta henkilöstä. Lisäksi rekisteröidyn henkilön mainittuihin oikeuksiin puuttuminen on sitäkin suurempaa internetillä ja hakukoneilla – joiden johdosta tällaisista hakutulosten luetteloihin sisältyvistä tiedoista tulee sellaisia, että niitä voidaan katsella kaikkialla – nyky-yhteiskunnassa olevan merkittävän aseman vuoksi (tuomion kohta 80).

Tuomion mukaan hakutulosten luettelosta on poistettava sellaiset rekisteröidyn nimellä suoritettujen haun johdosta saatavat tiedot ja linkit, jotka ovat kyseisen tarkastelun ajankohtana ristiriidassa

tietosuojadirektiivin 6 artiklan 1 kohdan c–e alakohdan kanssa siitä syystä, että kyseiset tiedot eivät ole asianmukaisia kaikkien käsiteltävälle tapaukselle ominaisten seikkojen vuoksi, jotka eivät ole tai jotka eivät enää ole olennaisia taikka jotka ovat liian laajoja niihin tarkoituksiin, joissa hakukoneen ylläpitäjä niitä käsittelee (tuomion kohta 94).

EUT:n tuomion mukaan asiassa on tarve suorittaa intressipunninta sellaisissa tilanteissa, joissa url-hakutulosten poistamisella voisi olla seurauksia muiden internetin käyttäjien oikeutetulle tiedonsaamisen intressille. Tällöin on pyrittävä löytämään oikeudenmukainen tasapaino kyseisen tiedonsaamisen intressin ja rekisteröidyllä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan nojalla olevien perusoikeuksien välillä. Vaikka kyseisillä artikloilla suojatut rekisteröidyn oikeudet syrjäyttävät pääsääntöisesti internetin käyttäjien mainitun intressin, tasapaino voi kuitenkin riippua erityistapauksissa kyseessä olevien tietojen luonteesta ja niiden arkaluonteisuudesta rekisteröidyn yksityiselämän kannalta sekä yleisöllä olevasta intressistä saada kyseiset tiedot käyttöönsä, ja jälkimmäinen intressi voi olla erilainen muun muassa kyseisellä henkilöllä julkisuudessa olevan aseman perusteella (tuomion kohdat 74 ja 81).

EUT:n tuomion tuomiolauselman mukaan, kun rekisteröity voi hänellä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan nojalla olevien perusoikeuksiensa suhteen vaatia, ettei tuomiossa tarkoitettuja tietoja aseteta enää suuren yleisön saataville sisällyttämällä ne hakutulosten luetteloon, kyseiset oikeudet syrjäyttävät lähtökohtaisesti paitsi hakukoneen ylläpitäjän taloudellisen intressin myös suurella yleisöllä olevan intressin saada mainitut tiedot saataviinsa tehdessään haun rekisteröidyn nimellä. Tästä ei kuitenkaan olisi kyse, jos ilmenee, että rekisteröidyllä julkisuudessa olevan aseman kaltaisista erityisistä syistä puuttuminen rekisteröidyn perusoikeuksiin on perusteltavissa sillä ensisijaisella intressillä, joka suurella yleisöllä on saada nuo tiedot saataviinsa kyseisen sisällyttämisen johdosta.

Henkilötietolain perustelut hallituksen esityksessä

Henkilötietolakia koskevan hallituksen esityksen 9 §:n perusteluissa todetaan, että pykälässä säädettäisiin käsiteltävien henkilötietojen tarpeellisuusvaatimuksesta ja virheettömyysvaatimuksesta.

Tietosuojadirektiivin 6 artiklan 1 kohdan d alakohdassa jäsenvaltiot veloitetaan säätämään siitä, että henkilötiedot ovat täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä. Rekisterinpitäjän on artiklan 2 kohdan mukaan huolehdittava käsiteltävien tietojen tarpeellisuus- ja virheettömyysvaatimuksen noudattamisesta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia. Henkilötietoja voidaan pitää käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisina silloin, kun ne ovat asianmukaisia ja olennaisia eivätkä liian laajoja siihen tarkoitukseen, mihin ne on kerätty ja missä niitä myöhemmin käsitellään.

Oikeudellinen arviointi ja lopputulos

Asiassa saadun selvityksen mukaan hakija on tuomittu vuonna 2012 tehdystä henkirikoksesta vankeuteen alentuneesti syyntakeisena hänellä todetun Aspergerin syndrooman johdosta. Tapauksesta on tiedotettu hakijan nimellä sanomalehdessä, minkä johdosta asia päättyi saataville myös muualle internetiin ja Google Search -palvelun hakutuloksiin.

Hakija oli 7.5.2015 vaatinut poistettavaksi Google Search -palvelun hakutuloksista neljä häntä koskevaa url-osoitetta, joiden kautta saa tietoa hänen terveydentilastaan. Tietosuojavaltuutetun Google Inc.:lle 1.7.2015 esittämä selvityspyyntö kohdistettiin vain kahteen url-hakutulokseen (numerot 1 ja 3), koska kahta muuta url-osoitetta ei löydetty enää hakutuloksista hakijan nimellä tehdyssä haussa.

Rekisterinpitäjä Google Inc. ei ole suostunut poistamaan edellä mainittuja kahta hakutuloslinkkiä Google Search -palvelusta. Rekisterinpitäjä on 22.7.2015 antamassaan vastineessa vedonnut siihen, että kyseiset

hakutulokset antavat suurelle yleisölle tietoa henkirikoksesta, johon hakija on syylistynyt ja rangaistuksesta, jonka hän on saanut. Rikoksen tuoreus ja vakavuus huomioon ottaen rekisterinpitäjän mukaan suuren yleisön intressi saada tietoa on painavampi kuin hakijan perusoikeus yksityisyyteen.

Url-hakutulostlinkki numero 1 ohjautuu internetin keskustelupalstalle, jossa osassa viesteissä on mainittu hakijan nimi, hänellä todettu Aspergerin oireyhtymä sekä se seikka, että hän on ollut mielentilatutkimuksessa. Url-hakutulostlinkki numero 3 ohjautuu uutis- ja mediasisältöpalveluun, jossa on mainittu hakijan nimi sekä se, että rangaistus on annettu alentuneesti syyntakeisena.

Rekisterinpitäjä ja päätöksen tiedoksiantaminen

Valittajat ovat toissijaisesti vaatineet päätöksen kumoamista ainakin siltä osin kuin se koskee Google Finland Oy:tä, koska Google Inc.:stä erillisesti toimiva Google Finland Oy ei ole Google Search -hakupalvelun rekisterinpitäjä eikä siihen voi kohdistaa velvoitteita url-hakutulosten poistamiseksi. Valituksen mukaan EU-tuomioistuimen ratkaisusta C-131/12 seuraa, että Googlen paikallisyhtiöitä voidaan pitää yhdysvaltalaisen Google Inc.:n paikallisina toimipaikkoina. Valittajien mukaan hallintoviranomaisen on annettava kaksi erillistä päätöstä, jos se haluaa antaa sitovan määräyksen kahdelle yhtiölle sekä annettava nämä päätökset tiedoksi kummallekin oikeushenkilölle erikseen. Google Inc.:ä ja Google Finland Oy:tä ei voi pitää yhtenä asianosaisena asiassa.

Tietosuojavaltuutetun lausunnon mukaan Google Search -palvelun ja sen kautta saatavien hakutulosten taustalla on yksi henkilörekisteri, jota ylläpitää ja operoi Google Inc., jolla on Suomessa toimipaikka, Google Finland Oy. Tietosuojavaltuutetun lausunnon mukaan päätöksellä ei ole kohdistettu Google Finland Oy:öön itsenäisiä hakutulosten poistamisvelvoitteita, vaan valituksenalainen päätös on lähetetty tiedoksi valittajien ilmoittamaan Google Finland Oy:n prosessiosoitteeseen. Päätös on annettu tiedoksi sähköpostitse myös rekisterinpitäjänä toimivalle Google Inc.:lle.

Hallinto-oikeus toteaa, että sekä valittajien että tietosuojavaltuutetun lausumien perusteella asiassa on riidatonta, että Google Search -palvelun rekisterinpitäjä on Google Inc. Hallinto-oikeus katsoo, että Google Finland Oy:tä voidaan pitää kyseisen yhtiön henkilötietolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuna toimipaikkana Suomessa. Hallinto-oikeus katsoo, ettei päätöksen kohdentamisen osalta asiassa ole epäselvyyttä vastuussa olevasta rekisterinpitäjästä eikä päätöksen tiedoksiantamisen osalta ole tapahtunut valituksessa väitettyä menettelyvirhettä.

Päätöksen perusteena olevat säännökset

Valittajat ovat valituksessaan katsoneet, että tietosuojavaltuutettu on päätöksessään lainvastaisesti soveltanut Julkisen sanan neuvoston ohjeistusta Googleen. Valittajien mukaan Google ei toimi journalistisella alalla eikä ole millään tavalla sitoutunut kyseisiin ohjeisiin.

Hallintolain 45 §:n mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Tietosuojavaltuutetun päätöksessä mainitaan sovellettuina oikeusohjeina henkilötietolain 2 §, 3 §, 6 §, 8 §, 9 §, 29 § ja 40 §. Päätös ei siten ole perustunut Julkisen sanan neuvoston ohjeisiin. Kyseistä median itsesääntelyä on selvitetty perustelutekstissä arvioitaessa yhteiskunnassa vallitsevaa tilaa rikoksentekijöiden nimien mainitsemisessa rikosuutisoinnissa.

Henkilötietojen poistaminen

Tietosuojadirektiivi on Suomessa saatettu voimaan henkilötietolailla. Asiassa tulee siten arvioitavaksi, ovatko valituksenalaisessa päätöksessä tarkoitettut Google Search:n url-hakutulokset henkilötietolain 9 §:n

1 momentin ja 29 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla tarpeettomia henkilötietoja rekisterinpitäjänä toimivan Google Inc.:n suorittaman henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta ja tuleeeko ne määrätä poistettavaksi.

Hallinto-oikeus toteaa ensinnäkin, että valituksenalainen päätös koskee kahden url-hakutuloksen poistamista hakutuloksista ainoastaan, kun Google Search -haku suoritetaan hakijan nimellä. Valituksenalaisella päätöksellä ei siten ole kielletty Google Search -palvelussa linkittämästä hakutuloksia kyseiseen asiasisältöön, sillä päätöksellä ei ole velvoitettu poistamaan kyseisiä url-osoitteita tehtäessä haku muilla hakusanoilla kuin hakijan nimellä. Valituksenalaisella päätöksellä ei myöskään ole velvoitettu poistamaan kyseisiä verkkokeskusteluja. Asiassa tehtävää perusoikeuksien suojaan liittyvää arviointia ja tietosuojavaltuutetun suorittamaa intressipunnintaa ja henkilötietojen tarpeettomuutta on siten arvioitava tämä päätöksen rajaus huomioon ottaen.

Valittajat katsovat, että koska hakijan äiti ensimmäisenä saattoi hakijan oireyhtymän laajempaan julkisuuteen sanomalehdelle antamassaan haastattelussa, se puoltaa yleisön painavaa tiedonsaanti-intressiä asiassa. Hakija on antamassaan vastineessa kiistänyt tämän ja todennut, ettei hakijan äiti ole ollut koskaan missään tekemisissä kyseisen sanomalehden kanssa eikä siten ole antanut poikansa oireyhtymää julkisuuteen.

Hallinto-oikeus toteaa, ettei hakija ole itse tuonut julkisesti esiin terveydentilaansa liittyviä tietoja. Vaikka hakijan äiti tai joku muu sivullinen olisikin valittajien esittämällä tavalla sanomalehdelle antamassaan haastattelussa tai muutoin tuonut julkisesti esiin hakijan terveydentilaan liittyviä tietoja, ei tällä seikalla ole sellaista merkitystä, että hakijalla olisi katsottava sen vuoksi olevan sellainen asema julkisuudessa, että puuttuminen hakijan yksityisyyden suojaan olisi perusteltavissa hänen julkisen asemansa vuoksi. Myöskään hakijan tekemä rikos ja siitä langetettu tuomio eivät ole tehneet hänestä julkisuuden henkilöä. Myöskään se, miten yleiset tuomioistuimet ovat arvioineet antamiinsa tuomioihin sisältyvien terveystietojen julkisuutta, ei ole asiassa ratkaisevaa, koska tietosuojavaltuutetun päätöksessä ei ole kyse tietojen julkisuudesta.

Valittajat katsovat, ettei tietosuojavaltuutettu ole päätöksessään perustellut puuttumistaan perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen suojaamaan sananvapauteen, joka kattaa myös tiedon jakelukeinot. Hallinto-oikeus toteaa, että tietosuojavaltuutettu on päätöksessään tehnyt intressipunnintaa hakijan yksityisyydensuojan ja suuren yleisön tehokkaan tiedonsaanti- ja keskustelumahdollisuuksien välillä. Viimeksi mainittu palvelee perusoikeutena suojattua sananvapautta.

Henkilön terveydentilaa koskevat tiedot ja tieto rikoksesta syytetylle tehdystä oikeuspsykiatrisesta mielentilatutkimuksesta ovat ehdottomasti salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan ja 27 kohdan perusteella. Potilastietojen salassapidosta säädetään myös muun muassa potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:ssä.

Kun otetaan huomioon perusoikeutena ja muualla lainsäädännössä turvattu oikeus yksityisyyteen terveydentilaa koskevien seikkojen osalta ja valituksenalaisessa päätöksessä tarkoitettujen hakutulosten sisältö, hallinto-oikeus katsoo kuten tietosuojavaltuutettu, että kyseiset kaksi hakutulosta ovat henkilötietolain 9 §:n 1 momentissa ja 29 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tarpeettomia henkilötietoja niiden käsittelyn tarkoituksen kannalta. Hakijan oikeutta yksityiselämän suojaan on pidettävä painavampana perusteena kuin internetin käyttäjien oikeutta saada tietoa hakijan nimellä hänen terveystiedoistaan.

Tietosuojavaltuutettu on edellä todettuun nähden voinut määrätä, että Google Inc.:n on poistettava nyt puheena olevat kaksi hakutulosta niistä Google Search -hakutuloksista, jotka tehdään hakijan nimellä. Valituksenalaista päätöstä ei ole syytä muuttaa.

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeuden jäsenet Markku Setälä, Taina Pyysaari ja Nina Tuominen, joka on myös esitellyt asian.

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Google Inc. ja Google Finland Oy ovat valituksessaan vaatineet, että Helsingin hallinto-oikeuden ja tietosuojavaltuutetun päätökset kumotaan tai asia palautetaan hallinto-oikeudelle uudelleen käsiteltäväksi.

Vaatimuksen perusteluina on esitetty muun ohella seuraavaa:

Tietosuojavaltuutetun ja hallinto-oikeuden tekemä intressipunninta on ollut virheellinen. Asiassa ei ole esitetty perusteita sille, että hakutulokset olisi määrättävä poistettaviksi Google Search -hakupalvelusta. Aineistoon liittyvä hakijan yksityisyyden suojaa koskeva intressi ei ylitä hakukoneoperaattorin ja yleisön intressiä siihen, että Google Search näyttää linkit.

Tietosuojavaltuutettu ja hallinto-oikeus eivät ole ottaneet huomioon, että asiassa on tehtävä kaksi erillistä intressipunnintaa; toinen liittyen sivustoon, jossa ainoastaan kerrotaan hakijan tuomitun alentuneesti syyntakeisena, ja toinen liittyen sivustoon, jossa hakijan oireyhtymä kerrotaan nimeltä. Koska hakutulokset kohdistuvat kahteen yksityisyyden suojan ja sananvapauden kannalta erilaisia tietoja sisältävään erilliseen sivustoon, olisi poistomääräys ja siihen liittyvä intressipunninta joka tapauksessa tullut tehdä kummankin sivuston osalta erikseen. Jokaisen poistettavaksi vaaditun hakutuloksen osalta olisi tullut ilmoittaa merkitykselliset ja riittävät syyt intressipunninnan kallistumiselle suuntaan tai toiseen.

Käräjäoikeus tuomitsi hakijan alentuneesti syyntakeisena tehdystä murhasta. Hovioikeus pysytti käräjäoikeuden tuomion. Hakijan todettiin puukottaneen toista ihmistä fileerausveitsellä noin 58–65 kertaa. Aspergerinsa takia hakijan kuitenkin katsottiin vain rajoitetusti voineen hallita uhrin provokaatiosta johtuvaa tunteenpurkausta. Tämän perusteella hakijan katsottiin toimineen alentuneesti syyntakeisena ja hänet tuomittiin kymmenen vuoden ja kuuden kuukauden vankeuteen elinkautisen rangaistuksen sijaan.

Asperger on lääketieteellinen oireyhtymä, joka kuuluu niin sanotun autismin kirjoon. Aspergeriä pidetään yleensä autismihäiriön ”lievänä” muotona. Suomessa noin 1,6–2,9 aikuisella tuhannesta arvioidaan olevan asperger.

Hakijan oikeustapauksesta on keskustelu keskustelupalstalla (hakutulos numero 1) mainiten hakijalla olevan asperger ja sivustolla (hakutulos numero 3) mainiten hakijan alentunut syyntakeisuus yleensä mainitsematta oireyhtymää. Kysymys on siitä, ovatko sivustoilla olleet viittaukset hakijan alentuneeseen syyntakeisuuteen ja/tai Aspergerin oireyhtymään virheellisiä, tarpeettomia, puutteellisia tai vanhentuneita henkilötietoja henkilötietolain 29 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla siten, että Google ei saisi linkittää näihin sivustoihin hakutuloksissaan.

Asia ratkeaa sen perusteella, voidaanko yleisön tiedonsaantioikeuden katsoa olevan painavamman kuin hakijan yksityisyydensuojaintressin tarkkaa oireyhtymäänsä ja alentunutta syyntakeisuuttaan koskevan tiedon osalta. Intressipunninta on tehtävä kummankin tietotyypin osalta erikseen ja siinä tulee ottaa huomioon WP29-työryhmän tuomiosta C-131/12 antamista tulkintaohjeista ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Axel Springer -ratkaisusta ilmenevät tekijät.

Hakijan tekemä rikos on ollut erittäin vakava ja yleistä kiinnostusta herättävä. Alentunut syyntakeisuus ja oireyhtymä ovat vaikuttaneet olennaisesti rangaistuksen mittaamiseen. Väkivaltarikosten rangaistusmittaus on ollut yleisen ja poliittisen keskustelun aihe Suomessa jo pidemmän aikaa. Vastaavasti on käyty julkista keskustelua liittyen autismin kirjoon, yhteiskunnallisiin asenteisiin näihin liittyen sekä aspergerin ja rikollisuuden välisiin yhteyksiin. Konkreettiset esimerkit ovat merkittävä osa keskustelua.

Demokraattisessa yhteiskunnassa kansalaisten tulee saada keskustella vakavien rikosten ja niiden seuraamusten oikeudellisesta arvioinnista. Vastaavasti hakukoneiden tulee saada linkittää tällaiseen keskusteluun, jotta kansalaiset voisivat tehokkaasti vastaanottaa tietoja merkittävistä poliittisista ja yhteiskunnallisista keskustelukysymyksistä.

Hakijan rikos on ollut erittäin vakava, väkivaltainen ja tapahtunut hiljattain. Hän voi muodostaa uhan yleisölle. Hakija on siten tehnyt julkisen intressin kohteena olevan henkilön itsestään jo pelkällä teollaan. Asiassa ei voida nojautua journalistisiin itsesääntelyohjeisiin yleisön tiedonsaantioikeuden rajoittamiseksi. Muut eurooppalaiset tuomioistuimet ovat katsoneet, että hakutulokset vakavaan ja viimeaikaiseen rikollisuuteen liittyvään tietoon ovat lähtökohtaisesti sallittuja.

Hakijan äiti on tietoisesti luonut julkisuutta tapaukselle. Hakija on siten tälläkin perusteella tullut julkiseksi henkilöksi. Olisi kohtuutonta tehdä intressipunninta siten, että hakijaa lähellä olevat henkilöt saisivat tehokkaasti levittää hakijalle edullisia tietoja kun taas yleisöä olisi estetty tehokkaasti levittämästä kriittisiä tietoja.

Rikosasiaa käsitelleet tuomioistuimet eivät julistaneet päätöksiään nyt kysymyksessä olevien tietojen osalta salassa pidettäviksi ja julkistivat tiedot. Tiedot ovat oikeita, lainvoimaisia ja laillisesti niiden paljastaneiden tahojen haltuunsa saamia. Yleisöllä on oikeus tietää, miksi hakijaa ei tuomittu elinkautiseen vankeusrangaistukseen.

Riidanalaiset tiedot liittyvät siten merkittävään julkiseen keskustelunaiheeseen ja tietynasteista tunnettuisuutta omaavaan henkilöön. Intressipunninnan tulee kallistua siten, ettei hakutuloksia määrätä poistettavaksi.

Lisäksi hakutulosten saatavilla oloa tukee se, että kysymyksessä olevat verkkosivustot sisältävät myös huomattavan määrän hakijan rikokseen liittyvää tietoa, joka ei millään tavoin ole ”kiellettyä”. Hakutulosten poistomääräys rajoittaisi myös näiden tietojen löydettävyyttä. Tiedot ovat merkityksellisiä muun muassa siksi, että yleisö voisi muodostaa käsityksen hakijan vaarallisuudesta. Pääsyn estäminen täysin sallittuihin tietoihin, jotta samalla voitaisiin estää pääsy (väitetyksi) kiellettyyn sisältöön, muodostaisi erittäin laajan puuttumisen sananvapauteen.

Tietosuoja-valtuutettu ja hallinto-oikeus eivät ole perustelleet sitä, että poistomääräyksen antaminen olisi ihmisoikeussopimuksen sananvapautta koskevan 10 artiklan 2 kohdassa edellytetyllä tavalla perusteltu tai suhteellinen toimenpide. Kun sanotussa artiklakohtassa edellytettyä riittävää arviota ei ole tehty, puuttumista sananvapauteen ei voida pitää perusteltuna.

Tietosuoja-valtuutetun arvion perusteella se, että kuka tahansa lisää yhdenkin kielletyn tiedonpalasen keskustelupalstalle tarkoittaisi sitä, että koko palsta/ketju tulisi poistaa hakutuloksista. Tätä ei voida pitää suhteellisuusvaatimuksen mukaisena.

Tietosuoja-valtuutettu ja hallinto-oikeus eivät ole päätöksissään ottaneet kantaa Googlen vetoamaan Helsingin Sanomien julkaisemaan artikkeliin Anders Breivikistä. Päätöksiä voidaan lukea niin, että Breivik voisi niiden perusteella vaatia artikkelia poistettavaksi hakutuloksista.

Tietosuoja-valtuutettu on perustellut poistomääräystä ja puuttumista sananvapauteen Journalistin ohjeilla sananvapauden rajojen mittapyykkinä. Oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä on katsottu vakiintuneesti, ettei ohjeisiin voida vedota edes journalistin toiminnan oikeudellisessa arvioinnissa. Perustuslain sananvapaussäännöksiä tiukempien Journalistin ohjeiden soveltaminen yhtiöön, joka ei ole sitoutunut niihin tai edes toimi journalistisella alalla, on lainvastaista.

Tietosuojavaltuutettu on lausunnossaan esittänyt, että valitus hylätään. Tietosuojavaltuutettu on uudistanut aikaisemmin esittämänsä ja lausunut muun ohella seuraavaa:

Unionin tuomioistuimien on asiassa C-131/12 katsonut, että rekisteröity voi hänellä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan nojalla olevien perusoikeuksiensa suhteen vaatia, ettei tiettyjä hänen henkilötietojaan aseteta enää suuren yleisön saataville sisällyttämällä ne hakutulosten luetteloon. Rekisteröidyn oikeudet syrjäyttävät tuomioistuimen mukaan lähtökohtaisesti paitsi hakukoneen ylläpitäjän taloudellisen intressin, myös suuren yleisön intressin saada mainitut tiedot saataviinsa tehdessään haun rekisteröidyn nimellä. Tästä ei tuomioistuimen mukaan ole kysymys, jos ilmenee, että rekisteröidyllä julkisuudessa olevan aseman kaltaisista erityisistä syistä puuttuminen rekisteröidyn perusoikeuksiin on perusteltavissa sillä ensisijaisella intressillä, joka suurella yleisöllä on saada nuo tiedot saataviinsa kyseisen sisällyttämisen johdosta.

Tuomion C-131/12 perusteella on kiistatonta, että hakukoneoperaattori on velvollinen ottamaan huomioon yksityisyyden suojaan liittyvät perusoikeudet ja niitä turvaavan kansallisen tietosuojalainsäädännön, kun se käsittelee henkilötietoja url-hakutuloslistauksen tarjoamiseksi. Hakutulosten tarjoamista ei voida enää arvioida ja oikeuttaa pelkästään sanan- ja tiedonvälityksen vapauteen liittyvillä näkökohdilla.

Hakukonepoistopyyntöjä arvioidaan ja punnitaan perusoikeudet huomioon ottaen henkilötietolain ja tuomion C-131/12 valossa. Perusoikeuskirjan 54 artiklan mukaan sen määräysten ei saa tulkita antavan oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin perusoikeuskirjassa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa sitä laajemmalti kuin perusoikeuskirjassa on sallittu.

Tietosuojavaltuutetun päätöksessä on katsottu, että hakijan terveydentilaa koskevat tiedot eivät ole tarpeellisia hänen nimellään tehtävän Google-haun yhteydessä. Päätös ei vaikuta siihen, että tiedot ovat yhä paitsi saatavilla verkossa, myös löydettävissä saman hakukoneen muilla hakuehdoilla. Tuomio C-131/12 koskee nimenomaan ja yksinomaan luonnollisen henkilön nimellä tehtävän haun hakutulosten linkkejä.

Hakutulosten poistamismääräys on annettu sairautta ja terveydentilan poikkeavuutta kuvaavien seikkojen vuoksi ja niiden kohdalla henkilötietolain vastaisuuden (tarpeettomuuden) takia. Päätöksellä suojataan sairautta ja terveydentilan poikkeavuutta kuvaavia henkilötietoja, ei rikollista tekoa.

Poistamismääräys kohdistuu väistämättä url-hakutuloksiin kokonaisuudessaan, koska hakukoneoperaattori ei voi erotella pelkästään sairautta ja terveydentilan poikkeavuutta kuvaavia seikkoja pois rekisteröidyn nimellä saatavasta hakutuloslistauksesta ja siitä yksityiskohtaisesta kokonaisprofiilista, jota hakukone hänestä tarjoaa. Hakukoneoperaattori joko näyttää url-linkit tai ei näytä niitä.

Rekisteröidyn nimen kytkemistä hänen sairauttaan ja terveydentilansa poikkeavuutta kuvaaviin tietoihin hänen nimellään saaduissa Google Search -hakutuloslistauksissa ei voida perustella ja oikeuttaa yksinomaan toteamuksella, että suuri yleisö on kiinnostunut saamaan asiasta tiedon ja hakukoneella on sananvapauden vuoksi oikeus jaella tätä tietoa. Suuren yleisön kiinnostus kaikenlaisia asioita kohtaan on periaatteessa rajaton. Yleiseen kiinnostukseen ja tiedonsaantitarpeisiin voitaisiin yhtä lailla vedota aina ja kaikenlaisten henkilötietojen osalta, koska varmasti aina joku sivullinen on asiasta kiinnostunut. Valituksessa omaksuttu ajattelutapa tarkoittaisi sitä, ettei hakukoneesta koskaan voitaisi poistaa mitään henkilötietoja (url-osoitteita), mikä tekisi tyhjäksi tuomion C-131/12 vaikutukset.

Tietosuojavaltuutettu on viitannut hallinto-oikeudelle antamaansa lausuntoon siltä osin kuin valituksessa on esitetty väitteitä, jotka koskevat sananvapauden puuttumista, sitä, että rekisteröidyn äiti olisi tuonut poikansa oireyhtymän julkisuuteen ja että tämä olisi asian kannalta merkityksellistä, kärkeä- ja hovioikeuden oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuus- ja salassapitoluokituksen merkitystä sekä Julkisen sanan neuvoston

Journalistin ohjeiden soveltamista. Valituksessa ei ole esitetty perustelua sille, miksi yksittäinen Aspergerin oireyhtymää sairastava henkilö hänen sairauttaan ja terveydentilansa poikkeavuutta kuvaavine seikkoineen olisi merkityksellinen tekijä yleisessä keskustelussa.

Hakija on selityksessään vaatinut, että valitus hylätään. Hakija on yhtynyt tietosuojavaltuutetun lausuntoon ja esittänyt muun ohella seuraavaa:

Kysymyksessä on alentuneesti syyntakeisen ihmisen tuomio ja hänen erittäin arkaluonteinen sairautensa. Sairaus syrjäytti hakijan yhteiskunnasta yksinäisyyteen jo ennen tapahtunutta ja myötävaikuttii tapahtuneeseen tragediaan, mikä traumatisoi hänet lopullisesti. Nyt vankilatuomion jälkeen hoitamaton autistinen sairaus liitännäissairauksineen sulkee hakijan täysin yhteiskunnan ulkopuolelle. Heikon terveydentilan takia hakija ei kykene hoitamaan mitään asioitaan.

Rangaistus ei ole enää "tuore", kuten valituksessa väitetään. Vankeusaika loppuu heinäkuussa 2017.

Vankeus on ollut autismin kirjon ihmiselle epäinhimillinen kärsimys. Hakija vapautuu vankilasta työ- ja toimintakyvyttömänä, psyykkisen ja fyysisen terveyden menettäneenä ihmisrauniona saamatta mitään hoitoa sairauksiinsa koko puolen vuosikymmenen vankeusaikana. Autismi kirjon asiantuntijoiden lääkärinlausuntojen mukaan edessä on ainoastaan sairaus- ja työkyvyttömyyseläke.

Vammaisen ihmisen elämä on tuhoutunut ja Googlen hakulinkkien esille tuomat nimellä haetut sairaustiedot ovat tuhonnettu ja tuhoavat sen lopullisesti. Lisäksi on tuhoutunut lähimpien omaisten elämä. Julkistaminen edustaa vakavaa ennakkotapausta kaikkien asperger-syndroomaisten kannalta.

Suurella yleisöllä ei voi olla oikeutettua intressiä saada tuomiossa alentuneesti syyntakeiseksi todetun yksityisen kansalaisen sairaustietoja. Kansalaisen perusoikeuksiin kuuluu oikeus yksityisyyteen arkaluonteisissa asioissa ja etenkin kun tuomio on suoritettu.

Google Inc. ja Google Finland Oy ovat vastaselityksessään pyytäneet, että asiassa toimitetaan suullinen käsittely. Vastaselityksessä on uudistettu aikaisemmin esitetty ja lausuttu muun ohella seuraavaa:

Tietosuojavaltuutettu ei ole vastannut Googlen huomioon siitä, että kysymys on kahdesta eri tiedosta eli (a) hakijan yksilöidystä diagnoosista (hakutulos numero 1) ja (b) hakijan alentuneesta syyntakeisuudesta diagnoosia mainitsematta (hakutulos numero 3). Nämä kaksi eri tietoa ovat eri verkkosivuilla, joihin johtaa kaksi erillistä hakutulosta Google Search -palvelussa.

Hakutuloksen poistomääräyksellä puututaan sananvapauteen. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällainen puuttuminen on perusteltava merkittävin ja riittävin perustein. Lähinnä yhteen hakutulokseen liittyvää yleistä arviota ei voida pitää riittävänä arviona ja perusteluna kummankin hakutuloksen poistomääräykselle. Riittävänä ei myöskään voida pitää hakijan aspergeriin liittyviin seikkoihin tukeutumista hakutuloksen numero 3 poistamiseksi tilanteessa, jossa sairautta ei sivustolla mainita.

Toisin kuin tietosuojavaltuutettu on katsonut, Google on esittänyt syitä juuri hakijaan liittyvien tietojen saatavilla ololle. Ensinnäkin vakava väkivaltarikollisuus itsessään voi olla oikeutetun julkisen kiinnostuksen ja keskustelun kohteena. Toiseksi hakijan rikos on merkityksellinen esimerkiksi ajatellen niitä julkisen keskustelun teemoja, jotka koskevat vakavien rikosten rangaistusmittausta ja siihen vaikuttavia seikkoja sekä aspergeria erityisenä rikollisuuteen liittyvänä ilmiönä. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2005:136 on todettu, että yleisöllä on oikeus saada tietoa toisten yksityiselämänkin piiriin kuuluvista seikoista, jos tällaisella tietojen julkistamisella edistetään yleiseltä kannalta kiinnostavista ja tärkeäksi koetuista asioista käytävää julkista keskustelua. Kolmanneksi asiassa ei ole väitettykään, että hakutulos

numero 3 johtaisi hakijan sairautta ja terveydentilan poikkeavuutta kuvaaviin seikkoihin tietosuojavaluutetun väittämällä tavalla.

Asia edellyttää sananvapausnäkökohtien yksityiskohtaista arviointia. Viranomaiset eivät voi myöskään lähtökohtaisesti määrätä, millä tavoin oikeutettua julkista keskustelua on käytävä. Ei voida edellyttää, että tietty keskustelu on käytävä vain abstraktilla periaatetasolla ilman viittauksia elävän elämän esimerkkeihin ja ongelmiin. Tietosuojavaluutetun lähestymistapa, jossa viitataan siihen, että keskustelua olisi voitu käydä myös yleisellä tasolla tai jossa vaaditaan Googlen todistavan, että konkreettinen faktatason keskustelu jollakin tapaa oli välttämätön, ei vastaa intressipunninnalle kohtuudella asetettavia edellytyksiä.

Hakijaa on pidettävä oikeutetun julkisen mielenkiinnon kohteena olevana henkilönä. Hakijan äiti on haastatteluissa korostanut, kuinka hakijan tapaus ilmentää laajempia kysymyksiä siitä, miten oikeuslaitos kohtelee aspergeriä sairastavia. Se, että hakijan äiti on tuonut mediajulkisuutta asialle, osoittaa, että tapauksella on laajempaa julkista merkitystä ja kiinnostavuutta. Mikäli rikoksentekijät voisivat vaatia heitä koskevan julkisen keskustelun rajautuvan vain heille myötemielisten henkilöiden kertomiin tietoihin, olisi oikeus helposti väärinkäytettävissä.

Yleisön intressiä saada lisätietoja on pidettävä oikeutettuna silloin kun on kysymys (terveysliitännäisestäkin) tiedosta, joka on suoraan ja kausaalisesti relevantti huomattavan väkivaltaiselle rikokselle ja/tai siihen liittyvälle rangaistusmittaukselle. Yleisöllä on katsottava olevan hakijan yksityisyyden suojaa painavampi intressi vähintäänkin silloin, kun hän on yllä mainittujen seikkojen lisäksi sietänyt hänelle läheisen henkilön esiintyvän mediassa yrittäen luoda hänen näkökulmastaan myönteistä julkisuutta.

Käsillä on ensimmäinen oikeutta tulla unohdetuksi koskevaa periaatetta Suomessa koskeva ennakkopäätösluonteinen asia. Asiaan liittyy olennaisia sananvapautta ja siihen puuttumisen edellytyksiä koskevia kysymyksiä. Sananvapauteen puuttumiseen oikeuttavan lainkohdan soveltaminen edellyttää lähtökohtaisesti suullista käsittelyä. Myös osapuolten argumentointi on kehittynyt asian edetessä. Asian tutkiminen tapahtuisi siten parhaiten suullisessa käsittelyssä.

Googlen näkökulmasta merkityksellistä ei ole vain asian lopputulos, vaan myös se, miten hakutulosten poistamismääräys perustellaan ja on perusteltava. Hallinto-oikeus ei ole ottanut näihin kysymyksiin yksityiskohtaista kantaa.

Asiassa viitataan samaan todisteluun ja muuhun aineistoon kuin hallinto-oikeudessa.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

Korkein hallinto-oikeus on tutkinut asian.

1. Vaatimus suullisen käsittelyn toimittamisesta hylätään.
2. Valitus hylätään. Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen lopputulosta ei muuteta.

Perustelut

1. Suullisen käsittelyn toimittamista koskevan vaatimuksen hylkääminen.

Hallintolainkäyttölain 37 §:n 1 momentin mukaan asian selvittämiseksi toimitetaan tarvittaessa suullinen käsittely. Kun otetaan huomioon perusteet, joiden vuoksi Google Inc. ja Google Finland Oy ovat pyytäneet suullisen käsittelyn toimittamista, selvitys, jota ne ovat ilmoittaneet siinä esittävänsä, sekä asiakirjoista saatava selvitys, suullisen käsittelyn toimittaminen ei ole tarpeen asian selvittämiseksi.

2. Pääasialratkaisu

Asian ollessa korkeimmassa hallinto-oikeudessa vireillä sovellettavaksi on 25.5.2018 alkaen tullut Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus). Tietosuojavaltuutetun 3.12.2015 antaman päätöksen lainmukaisuutta on kuitenkin arvioitava sen antamisajankohtana voimassa olleiden säännösten perusteella, joten yleinen tietosuoja-asetus ei tule nyt sovellettavaksi.

Asiassa on arvioitavana, ovatko tietosuojavaltuutetun päätöksessä tarkoitetut hakijan nimellä tehtävän haun perusteella saatavat Google Search -hakutulokset henkilötietolain 9 §:n 1 momentissa ja 29 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tarpeettomia henkilötietoja rekisterinpitäjänä toimivan Google Inc.:n suorittaman henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta ja onko ne voitu määrätä poistettaviksi.

Oikeuteen tulla unohdetuksi liittyvässä Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiossa C-131/12 on katsottu, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa tarkoitetut rekisteröidyn oikeudet syrjäyttävät lähtökohtaisesti suurella yleisöllä olevan intressin saada rekisteröidyn henkilötietoja hänen nimellään tehtävän haun perusteella. Näiden oikeuksien ja intressien välillä on kuitenkin pyrittävä löytämään oikeudenmukainen tasapaino, joka voi riippua kysymyksessä olevien tietojen luonteesta ja niiden arkaluonteisuudesta rekisteröidyn yksityiselämän kannalta sekä yleisöllä olevasta intressistä saada kyseiset tiedot käyttöönsä. Jälkimmäinen intressi voi olla erilainen muun muassa kysymyksessä olevalla henkilöllä julkisuudessa olevan aseman perusteella.

Hakija on tuomittu alentuneesti syyntakeisena 21.1.2012 tehdystä murhasta kymmenen vuoden ja kuuden kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen. Rikos on erittäin vakava ja sen voidaan sen laatu huomioon ottaen katsoa tapahtuneen tietosuojavaltuutetun päätöksen antamisajankohtaan nähden verraten äskettäin. Vaikka rikollista tekoa ja rangaistusta koskevat tiedot sinänsä ovatkin henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, hakijalla on edellä kuvatuissa olosuhteissa henkirikoksen tekemisen vuoksi katsottava olevan unionin tuomioistuimen tuomiossa C-131/12 tarkoitettu yksityiselämän suojan ja sananvapauden välisen intressipunninnan kannalta merkityksellinen asema julkisuudessa.

Intressipunninnassa on toisaalta otettava huomioon, että tietosuojavaltuutetun päätöksellä poistettaviksi määrättyjen, hakijan nimellä tehtävän haun perusteella saatavien kahden Google Search -hakutuloksen välityksin saatavat tiedot hakijan terveyden- ja mielentilasta ovat yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluvia, henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja. Samoin punninnan kannalta on merkityksellistä, että näissä hakutuloksissa tarkoitetut internet-sivustot ovat hakukoneen avulla löydettävissä muutoinkin kuin juuri hakijan nimellä tehtävän haun perusteella. Hakutulosten poistamisen ei voida arvioida muutoinkaan juurikaan rajoittavan yleisön tosiasiallista mahdollisuutta yhteiskunnalliseen keskusteluun tai muutakaan sananvapauden käyttämistä.

Edellä kuvatuissa olosuhteissa yleisön intressi saada hakijan terveyden- ja mielentilaa koskevat arkaluonteiset tiedot ei syrjäytä hänen oikeuttaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Tätä arviointia ei muuta se, että hakijan äiti on antanut poikansa tapauksesta anonyymin haastattelun Yleisradiolle.

Edellä lausutuista syistä ja kun muutoin otetaan huomioon hallinto-oikeuden päätöksen perusteluissa lausutut seikat, poistettaviksi määrättyjen hakutulosten on katsottava olevan henkilötietolain 9 §:n 1 momentissa ja 29 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeettomia henkilötietoja.

Tämän vuoksi ja kun otetaan huomioon hallinto-oikeuden päätöksessä mainittujen oikeusohjeiden lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artikla, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 ja 10 artikla ja

tietosuojadirektiivin 95/46/EY 7 artiklan f alakohta sekä korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetyt vaatimukset ja asiassa saatu selvitys, hallinto-oikeuden päätöksen lopputuloksen muuttamiseen ei ole perusteita.

Asian ovat ratkaisseet presidentti Pekka Vihervuori sekä oikeusneuvokset Hannu Ranta, Mika Seppälä, Kari Tornikoski ja Jaakko Autio. Asian esittelijä Mikko Rautamaa.